

سرمایه‌ای به نام جشنواره فیلم رشد

گفت‌وگو با حجت‌الاسلام علی ذوعلم، رئیس سازمان پژوهش و برنامه‌ریزی آموزشی

پیمان شوقی

نویسنده و فیلم‌نامه نویس

■ در آغاز درباره نسبت سیاست‌های سازمان پژوهش و برنامه‌ریزی آموزشی و جشنواره فیلم رشد با بیانیه گام دوم انقلاب بفرمایید. ما در بدنه آموزش و پرورش فرصتی با عنوان جشنواره بین‌المللی فیلم رشد داریم. به نظر شما کارکرد این جشنواره تا چه حد در خدمت بیانیه گام دوم انقلاب است؟

□ با یاد پروردگار عالمیان و ضمن تشکر از دوستان دست‌اندرکار این جشنواره که زحمات زیادی کشیده‌اند تا جشنواره ۴۹ چشم‌انداز تحول در اثربخشی و ایفای نقش جدی در صحنه تعلیم و تربیت را فراهم کند، تلقی من این است که بعد از گذشت چهار سال از انقلاب اسلامی، این حرکت مردمی، اسلامی و آزادی‌خواهانه در سطح جهان، همگی ما وارد عرصه‌ای عمیق‌تر از رسالتی می‌شویم که اینک بر عهده ماست و بیانیه

حجت‌الاسلام دکتر علی ذوعلم، رئیس پژوهشکده فرهنگ و مطالعات اجتماعی پژوهشگاه فرهنگ و هنر اسلامی، معاون مؤسسه پژوهشی حفظ و نشر آثار مقام معظم رهبری، معاون وزیر و رئیس سازمان پژوهش و برنامه‌ریزی آموزشی وزارت آموزش و پرورش سال‌هاست که پیگیر عدالت آموزشی و ارتقای آموزش فرزندان ما در مدارس است. سوابق فرهنگی ایشان در دفتر تألیف کتب درسی و کمیته تنظیم اسناد ملی تحول درسی به موازات احاطه‌شان بر ابعاد گوناگون بیانیه گام دوم انقلاب اسلامی ما را بر آن داشت امروز که بر کرسی عالی‌ترین مقام در سازمان برگزارکننده جشنواره بین‌المللی فیلم رشد تکیه زده است، جویای نظرات و دیدگاه‌هایشان درباره جایگاه جشنواره بین‌المللی فیلم رشد در بدنه نظام آموزشی کشور، و چشم‌اندازهای تغییر و تحول در آن شویم.

به نام خداوندگار زیبایی‌ها

متناسبی به معلم پیشنهاد می‌گردد و از او خواسته می‌شود که برای تکمیل فرایند یاددهی-یادگیری، این فعالیت‌ها را با توجه به محتوا و ضرورت‌های اثر، قبل یا بعد از نمایش فیلم به انجام برساند.

پیشنهاد می‌کنیم حالا گوشی خود را بردارید و با اسکن بارکد، لذت دیدن بخشی از فیلم‌هایی که معرفی شد را از دست ندهید.»

وحید گلستان / دانشجوی دکتری فناوری آموزشی

که در کشور ما تاکنون برای استفاده از فیلم آموزشی در برنامه درسی، طراحی در خوری صورت نگرفته، فرایند یادگیری متناسب با آن نیز مورد توجه چندانی نبوده است. برای رفع این نقصان که در جشنواره تخصصی فیلم آموزشی رشد نیز دیده می‌شد، اولین بار در دوره چهارم و نهم این جشنواره تلاشی به عمل آمد و فرصت یادگیری با فیلم آموزشی در قالب یک فرایند، طراحی آموزشی شد. در این مدل، فعالیت‌های

فیلم آموزشی به سبب برخورداری از قابلیت‌های زبان هنری، جذابیت ذاتی، تأثیرگذاری عمیق عاطفی و هم‌زمان، توانایی ارتقاء روحیه کنجکاوی، پرسشگری، اشتیاق به درک خویش و جهان پیرامون به وسیله رسانه و با توجه به تأثیر شگرفی که بر شکل‌گیری ارزش‌ها و باورهای عمیق عمل‌ساز دارد، در موقعیتی اثربخش نسبت به اهداف هویت‌ساز برنامه درسی ملی قرار می‌گیرد. البته از آنجا

فیلم‌های آموزشی راه بیندازیم و تعامل فیلم‌های آموزشی ایرانی و خارجی را داشته باشیم؟

این از نکاتی است که در نگاه تحولی به جشنواره باید روی آن تکیه داشته باشیم و از تعامل فکری با صاحب‌نظران و دانشوران استفاده کنیم. به نظر می‌رسد که ما در دیپلماسی فرهنگی و تربیتی خود می‌توانیم یک تعامل فعال و خودباورانه را دنبال کنیم.

در جشنواره فیلم رشد در عین تبادل این گونه تجربه‌ها با دیگران، آن جنبه اقتصادی قضیه هم برای ما کم‌اهمیت نیست. به هر حال، هر قدر که جشنواره فیلم رشد به‌عنوان یک عرضه‌کننده و ارزیاب توانمندی‌های عنصر فیلم در برنامه درسی و بسته یادگیری، حرف خود را بلندتر بزند، ارتقا و اثربخشی تربیتی بیشتری حاصل خواهد شد و در این زمینه راه‌هایی را باید ابداع و کشف کرد. **اعتبار جشنواره بین‌المللی فیلم رشد برای ما یک سرمایه است.** این سرمایه را قطعاً باید حفظ کنیم و روز به روز ارتقا دهیم.

یکی از اهداف جشنواره فیلم رشد از دیرباز استفاده از سینما به‌عنوان یک ابزار آموزشی بوده است. سند ملی تحول آموزشی، در این زمینه چه راهکارهای عملیاتی‌ای دارد؟

تاکنون سینما و چه بسا کل مقوله هنر حاشیه‌نشین نظام آموزشی و برنامه درسی ما بوده است. در مبانی نظریه تحول و برنامه درسی ملی با طرح تنوع در محیط یادگیری و تأکید بر تنوع و نوآوری در اجزای بسته آموزشی و یادگیری زمینه‌ای فراهم شده است که فیلم می‌تواند در متن ورود پیدا کند. ما باید تلقی خود از محتوا را ارتقا دهیم تا بخشی از محتوای آموزشی از طریق تماشا و نقد فیلم و کسب قدرت ارزیابی و تحلیل شکل بگیرد.

سینما قطعاً می‌تواند بخشی از محتوای آموزشی ما را تأمین

گام دوم به‌عنوان یک چارچوب فکری می‌تواند به ما کمک کند. مفاهیم و نگاه‌ها و افق‌هایی که در گام دوم گشوده شده است، در جلب مشارکت و ایفای نقش فعال‌تر جوانان و نوجوانان ما در جامعه‌سازی، تمدن‌سازی و پیشرفت کشور نقش اساسی دارد. **تکیه بر جوانان** یکی از مهم‌ترین رؤس بیانیه گام دوم است که می‌تواند از محورهای جشنواره فیلم رشد هم باشد. توانمندسازی و ارتقای نگرش جوانان برای آمادگی جهت یک زندگی بهتر، مفیدتر و معنادارتر - که چنین تعبیری را در برنامه درسی ملی نیز داریم - به زعم من فصل مشترک جشنواره و بیانیه گام دوم انقلاب است. البته این بستگی دارد به اینکه فیلم‌سازان و دست‌اندرکاران فعالیت‌های هنری چقدر بتوانند با آن نگاه ارتباط مثبت برقرار کنند. البته زمینه‌سازی برای این ارتباط مثبت هم یکی از کارهای اساسی جشنواره فیلم رشد است که می‌تواند در توفیق ما اثرگذار باشد. در حقیقت، بیانیه گام دوم الهام‌بخش این است که باید گام دومی هم برای جشنواره فیلم رشد تعریف شود؛ همچنین در رویکردها، فرایندها، ارتقای مشارکت، تعامل و اشاعه آن و ایفای نقش جدی در متن برنامه درسی. عنصر فیلم به‌عنوان یک حامل، ناقل اهداف و ارزش‌ها و محتوای تربیتی و درسی باید در متن باشد نه در حاشیه. شاید دوستان بتوانند به یک برنامه عملی و علمی تحول‌ساز در جشنواره نزدیک شوند.

در کشورمان رویدادهای فرهنگی و هنری زیادی هست که عنوان بین‌المللی دارند ولی جشنواره رشد یکی از معدود رویدادهایی است که حقیقتاً در جهان شناخته شده است و برای آن اعتبار قائل‌اند. به نظر شما سازمان پژوهش و برنامه‌ریزی آموزشی چه راهکارهایی می‌تواند ارائه دهد تا بتوانیم از فرصت جشنواره فیلم رشد برای دیپلماسی فرهنگی استفاده کنیم، بازار

اعتبار جشنواره بین‌المللی فیلم رشد برای ما یک سرمایه است

زمان اجرای فعالیت آموزشی: پس از نمایش فیلم
پیش‌دستان و پایه اول
پس از نمایش فیلم، از دانش‌آموزان بخواهید هر کدام بخشی از آن را تعریف کنند. از سؤالات زیر برای ترغیب دانش‌آموزان برای مشارکت در گفت‌وگو استفاده کنید.

نام کارگردان: مهین جواهریان
خلاصه داستان: کلک کاکل زری شکسته، او می‌خواهد با پولهایش کفشهای نو بخرد.
مدت زمان فیلم: ۶ دقیقه
گروه مخاطب: دانش‌آموزان ابتدایی اول
زمان پیشنهادی برای اجرای فعالیت: ۴۵ تا ۷۰ دقیقه

زر زری کاکل زری

کند و می‌توانیم توقع داشته باشیم که منبع اصلی برخی از دروسمان فیلم باشد نه کتاب، یا کتاب در کنار فیلم نقش خود را ایفا کند.

■ همان‌طور که می‌دانید، جشنواره فیلم رشد اولین و قدیمی‌ترین جشنواره فیلم در ایران است که نسبت به بسیاری از جشنواره‌های پرسروصدا مخاطبان بیشتری دارد. راهکار شما برای تقویت این جشنواره و مطرح شدن هر چه بیشتر آن چیست؟

□ راهکارهای زیادی را می‌توان ارائه کرد. البته آن چیزی که من می‌گویم قطعاً کامل نیست. این بحث را باید در مجامع تربیتی، هنری و سینمایی مطرح کرد که مشترکاً به آن برسیم. قطعاً تقویت حوزه تربیت و یادگیری فرهنگ و هنر در این مورد نقش دارد. طرح ایده بسته یادگیری به جای کتاب نیز بسیار جالب توجه و مهم است. انس بچه‌ها با هنرهای دیداری و شنیداری و تقویت آن در توان تحلیل و نقد نقش خواهد داشت. امروز استفاده از فضای مجازی و ارتباطات و تعاملاتی که خود دانش‌آموزان در این فضا با هم دارند، زمینه را برای ما فراهم می‌کند که آن‌ها را هم به‌عنوان مولد و تولیدکننده لحاظ کنیم. اینکه در کشف ذائقه و نیاز مخاطبان از خود آن‌ها استفاده کنیم، راهکار مهمی است که ما آن را تجربه کرده‌ایم. توجه به تشکل‌های دانش‌آموزی در این جهت بسیار مهم است که فکر می‌کنم شاید کمی در این خصوص غفلت کرده باشیم. شاید لازم باشد در کنار داورهایی که انجام می‌شود، با تشکل‌های دانش‌آموزی که در سطح کشور گسترده‌اند، از قبیل سازمان دانش‌آموزی و بسیج دانش‌آموزی و اتحادیه انجمن اسلامی دانش‌آموزان، ارتباطی سازمان‌یافته برقرار سازیم و از نخبگان آن‌ها استفاده کنیم. این راهکاری است که در بدنه دانش‌آموزی وجود دارد و انگیزه را تقویت می‌کند. بردن فیلم آموزشی به اقصانقاط کشور که مقتضای عدالت آموزشی است نیز بسیار مهم است. خوشبختانه حرکتی که جشنواره از چند سال قبل شروع کرده، حرکت خوبی

● زر زری چرا گل می‌خرید؟ گل‌ها را از چه کسی خرید؟ در راه خرید گل چه اتفاقی برایش افتاد؟ گل‌ها را به چه کسانی داد؟ چرا؟
سپس، بازی «چی مال چیه» را به صورت گفتاری ترتیب بدهید یا روی تخته یا کاربرگ بنویسید؛ مثلاً:
کفش گل نان گل فروش کفاش خیاط

قیچی و پارچه نانوا

این کلمات را می‌توان در دو ستون روی تخته نوشت.

دانش‌آموزان را به گروه‌های ۳ نفره تقسیم کنید. یک مقوای بزرگ در اختیار چند گروه قرار دهید. هر گروه بخشی از داستان فیلم را که از آن خوشش آمده است، روی قسمتی از مقوا نقاشی کند.

نقاشی‌ها را به دیوار کلاس نصب کنید.
فعالیت تکمیلی: در صورتی که دانش‌آموزان علاقه دارند، شعر فیلم را به مرور یاد بگیرند و بخوانند.
توصیه: این انیمیشن در راستای اهداف دوره پیش‌دبستان (آشنایی با مشاغل، تشکر کردن و هدیه دادن) است. در فارسی پایه اول و دوم نیز کاربرد دارد.

تاکنون سینما و چه‌بسا کل مقوله هنر حاشیه‌نشین نظام آموزشی و برنامه درسی ما بوده است

است که می‌تواند تقویت و تعمیق شود؛ تعمیق در دو جهت که هم بتوانیم در اعماق کشور حضور پیدا کنیم و نمایش فیلم به مراکز استان‌ها محدود نشود و بستری فراهم آید که این اتفاق، عادلانه بیفتد و همه بتوانند به راحتی به آن دسترسی پیدا کنند. دوم تعمیق از این حیث که بچه‌ها بتوانند بهره‌برداری فراتر از صرف تماشای فیلم از شرکت در جشنواره داشته باشند. در حقیقت، اگر ما بتوانیم جشنواره رشد را حلقه‌ای از یک سلسله و زنجیره ببینیم که این زنجیره به‌طور طبیعی یکی از حلقه‌های جشنواره باشد نه یک رویداد بریده از ماقبل و مابعد، می‌تواند به ما بسیار کمک کند. باید عناصر پیش از جشنواره و اقدامات پس از جشنواره به درستی و به‌طور طبیعی تعریف شده باشند تا یک زنجیره کامل داشته باشیم. مهم‌تر از همه اینکه این یافته‌ها در جهت‌گیری تربیتی فیلم‌سازی کشور تأثیرگذار باشند. سناریونویس‌های ما و دست‌اندرکاران تولید فیلم در کشور بتوانند عنصر تربیت، مدرسه، دانش‌آموز، تفکر، عمل، کار، ارتباط درست دانش‌آموز با خود و جامعه و ... را در کار خودشان ببینند. تلقی ما این نیست که آنچه را ما فیلم آموزشی می‌دانیم، آموزشی است. هر فیلمی آموزشی است اما در جهان مختلف. آیا مکمل برنامه درسی ماست یا معارض و نقض‌کننده اهدافی است که در مبانی نظری تحول دنبال می‌شود؟ کمک‌کننده به نهاد مدرسه است که به مدرسه جایگاه، حرمت و اقتدار بیشتر ببخشد یا خیر؟ سؤالات زیادی در این زمینه می‌توان مطرح کرد اما بالاخره اگر جشنواره فیلم رشد بتواند در جهت‌گیری تربیتی کل جریان فیلم‌سازی کشور تأثیر مثبت بگذارد، همه جشنواره‌ها و همه فیلم‌ها را برای تلاش در جهت رشد تربیتی جامعه به کمک گرفته است.

■ به نظر می‌رسد که جشنواره فیلم رشد در سال‌های

گذشته در حد وظایف خطیری که دارد، آن قدرها توانمند ظاهر نشده است و به حمایت‌های مالی و به‌کارگیری و جذب توجه بسیاری از سازمان‌هایی نیاز دارد که مأموریت‌های موازی دارند. آیا شما برنامه‌ای دارید که با اجرای آن از نهادهایی با مأموریت موازی کمک بگیرید یا از طریق دیگر، بنیان‌های جشنواره رشد را قوی‌تر کنید؟

□ قطعاً وظیفه داریم که این کار را انجام دهیم. البته خوشبختانه صداوسیما و وزارت ارشاد و برخی نهادهای دیگر می‌توانند به ما کمک کنند و کمک هم کرده‌اند. در همین جشنواره چهل و نهم که در پیش داریم، ارتباط خوبی با آن‌ها برقرار شده است. جلسات مشترک زیادی داشته‌ایم و بحث‌های خوبی مطرح شده است ولی این کار حتماً باید توسعه پیدا کند. از جهت منابع مالی نیز در حد توان باید جشنواره فیلم رشد را یک کار جدی تلقی کنیم. البته متأسفانه وزارت آموزش و پرورش و مجموعه تعلیم و تربیت همچنان در اولویت اول جامعه نیست و واقعاً از جایگاه خود فاصله زیادی دارد. این نکته‌ای است که وزیر محترم آموزش و پرورش، وزیر فعلی و جدید و وزیر اسبق نیز گفته‌اند. در حقیقت، نحیف بودن جشنواره فیلم رشد به رغم محتوای بسیار خوب و اثرگذاری بسیار گسترده و بی‌سروصدا در مقایسه با برخی از جشنواره‌های پرسروصدا ناشی از همین عامل است. در وضعیت فعلی، به نظر من جشنواره فیلم رشد جشنواره خوبی تلقی می‌شود. سازوکارها در فراخوان‌ها و شاخص‌ها و عرصه‌هایی که اعلام می‌کنند و داوری‌ها و استقبالی که می‌شود بسیار نویدبخش است اما با اهداف تربیتی خود و انتظاری که شاید بسیار آرمان‌گرایانه ترسیم کرده‌ایم، فاصله زیادی داریم و دوستان حتماً در یک نگاه تحولی به فرایندهای جشنواره و تعاملاتی که باید با دیگران داشته باشیم، توجه بیشتری خواهند کرد. مجموعه سازمان پژوهش و برنامه‌ریزی آموزشی هم در خدمت این امر است.

نام کارگردان: مهدی کیانپ انبوهی
خلاصه داستان: مادر که از دست خیال بافی های پسرش به تنگ آمده او را برای شاگردی نزد نانا و بعد آهنگر و آشپزو ... نی برد اما هر بار خیالبافی پسرک باعث خرابکاری می شود تا روزی که متدر تعداد زیادی مهمان داشت اما غذایش می سوزد و پسرک با قصه گویی سر مهمانان را گرم میکند.
مدت زمان فیلم: ۹ دقیقه و ۴۴ ثانیه
گروه مخاطب: دانش آموزان

دوره‌های اول و دوم ابتدایی
زمان پیشنهادی برای اجرای فعالیت: ۴۵ تا ۷۰ دقیقه
زمان اجرای فعالیت: پس از نمایش فیلم
دوره اول ابتدایی: پس از نمایش فیلم، سؤالات زیر را مطرح کنید تا دانش‌آموزان درباره آن‌ها گفت‌وگو کنند.
● چرا مردم جلوی خانه کوچولوی خیال‌باف جمع شده بودند؟
● چرا هر جایی که مادرش او را سرکار

نقال کوچک

